

ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ВЛАСНИХ НАЗВ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЖАНРІ „ЗАМІТКА“ СУЧАСНОГО НІМЕЦЬКОГО ПУБЛІЦИСТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Розглянуто особливості вживання власних назв (ВН) в інформаційному жанрі „замітка“ сучасного німецького публіцистичного дискурсу. Охарактеризовано інформаційний жанр, описано жанрові ознаки заміток, релевантні для вживання ВН у цьому жанрі, а також встановлено особливості розподілу ВН в інформаційному жанрі. Вказано екстра- та інтралінгвістичні чинники вживання ВН у досліджуваному жанрі сучасної німецькомовної преси.

Ключові слова: інформаційний жанр, замітка, власна назва, антропонім, топонім, хремотонім, ідеонім, публіцистичний дискурс.

Рассмотрены особенности использования имен собственных (ИС) в информационном жанре „заметка“ современного немецкого публицистического дискурса. Охарактеризован информационный жанр, описаны жанровые признаки записок, релевантные для употребления ИС в этом жанре, а также установлены особенности распределения ИС в информационном жанре. Указаны экстра- и интралингвистические факторы употребления ИС в исследуемом жанре современной немецкоязычной прессы.

Ключевые слова: информационный жанр, заметка, имя собственное, антропоним, топоним, хремотоним, идеоним, публицистический дискурс.

The article envisages the peculiarities of proper name's (PN) usage in the information genre "News" of modern German publicistic discourse. The information genre is characterized, news' genre features that are relevant for PN's usage in this genre are described, as well as the peculiarities of PN's distribution in the information genre are established; extra- and intralinguistic factors of PN's usage in the genre of modern German press under investigation are described.

Key words: information genre, news, proper name, anthroponym, toponym, chrematonym, ideonym, publicistic discourse.

Інформаційні жанри у сучасних друкованих ЗМІ – це система, що розвивається настільки стрімко і непрогнозовано, що теоретичні розробки фіксують, у кращому випадку, її позавчорашній день [3, с. 79]. Проблематику інформаційних жанрів розробляли Г. Люгер [13], М.К. Василенко [3], З. Вайшенберг [2], В.І. Здоровага [6], М.М. Кім [7], О. Тертичний [9], В. Ученова [11], Т.Шредер [14], Е. Штраснер [16], Ф. Зіммер [15] та інші. Варто зазначити, що різні автори та журналістські школи групу інформаційних жанрів мас-медіа позначають також термінами „об’єктивна журналістика”, „новинна журналістика” або „нові моделі новин” [5, с. 27].

До інформаційних жанрів належать замітка, інформаційна стаття, репортаж [13]. Фахівці висувають до цих жанрів низку вимог: ясність і послідовність у викладенні матеріалу, високий рівень мовної характеристики матеріалу, максимальна об’єктивність, простота і доступність інформації [10, с. 4]. Основними ознаками інформаційних жанрів є їх взаємовплив і взаємоперехід, жорстка прив’язка до конкретного засобу масової інформації, стилю і манери подачі цього друкованого ЗМІ [3, с. 87 – 88].

Мета нашої статті – визначити особливості вживання власних назв в інформаційному жанрі "замітка" сучасного німецького публіцистичного дискурсу. Для досягнення цієї мети виконуються такі завдання: коротко охарактеризувати інформаційний жанр, навести характерні ознаки заміток, релевантні для вживання ВН у цьому жанрі; встановити особливості розподілу ВН у цьому жанрі; описати екстра- та інтралінгвістичні чинники вживання ВН у досліджуваному жанрі сучасної німецькомовної преси.

Об’єктом дослідження слугують власні назви у сучасних німецьких газетно-публіцистичних замітках. Предмет дослідження – особливості функціонування власних назв в інформаційному жанрі „замітка“ сучасного німецького публіцистичного дискурсу.

Матеріалом дослідження послуговували сучасні німецькомовні друковані видання, а саме три журнали *Der Spiegel*, *Stern*, *Focus*, дві щоденні національні газети *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Süddeutsche Zeitung* та дві регіональні газети *Berliner Zeitung*, *Der Tagesspiegel* за 2011–2013 рр. Статистичний аналіз проведено на матеріалі вибірки, яка охоплює по три номери з кожного видання (загалом 21 номер). Загальна кількість заміток склала 861 текст.

Замітка у сучасній німецькій пресі є жанром усталеним, традиційним, таким, що легко розпізнається читачем. Це коротке інформаційне повідомлення, що відповідає на три запитання *що? де? коли?* Розмір замітки не перевищує 15–20 рядків, рідко трапляються розширені замітки до 50 рядків. Приводом для інформаційної замітки може слугувати будь-який факт, що, на думку журналіста і видавця, представляє значущу подію і викликає громадський інтерес. Специфіка замітки полягає в тому, що вона часто стає поштовхом для написання іншого, більш розгорнутого матеріалу з авторським коментарем: із замітки згодом конструюються інші газетні матеріали – репортажі, кореспонденції, нариси тощо (пор. [12, с. 213; 3, с. 89; 1 та інші]).

Класична замітка будується за принципом перевернутої піраміди, коли основне інформаційне повідомлення міститься на початку тексту, переважно в першому реченні, що зумовлено невеликим обсягом інформаційної замітки. Мистецтво замітки полягає в максимальній конкретиці, у намаганні журналіста якомога повніше висвітлити факт події. Замітка будується переважно на повідомленнях агентств та офіційних комюніке і не передбачає авторських коментарів. У німецькомовних замітках не прийнято наводити висновки, оскільки

західні етичні норми вимагають, щоб коментувалася тільки та інформація, яку журналіст знайшов самостійно [4, с. 22 – 24].

До змісту замітки висувається низка вимог. Насамперед інформація має бути ретельно перевірена і відповідати реаліям повсякденного життя. У випадку, коли журналіст подає інформацію апіорі або не може її перевірити особисто, слід посилатися на джерело. У випадку, коли джерело інформації приховане, дозволені уточнюючі вислови на кшталт *Nach Angaben aus Verhandlungskreisen* тощо. У замітці, де йдеться про певні відкриття чи новації зі специфічних галузей людської діяльності (науки, юриспруденції, медицини тощо), слід наводити джерела з абсолютною точністю, зважаючи на той факт, що навіть невеликий матеріал, де перекручується інформація, може негативно вплинути на процеси подальшого розвитку питання. Другим канонічним правилом будь-якої інформаційної замітки є максимальна лаконічність викладу. Практично не допускаються метафоричність, алегорія, недомовленість. Завдання будь-якої інформаційної замітки – стисло, яскраво і максимально інформативно подати факт події (пор. [3, с. 101 – 102; 13 та інші]).

На відміну від щоденних газет, щотижневика та журнали оперативної інформації практично не потребують, тому повідомлень у вигляді традиційних інформаційних заміток у них мало. Натомість присутні розширені новини з коментарем, чітко виявленою авторською позицією, тобто розширені інформаційні замітки тяжіють до аналітики [2, с. 83 – 84].

Можна припустити, що основні ознаки замітки – її лаконічність, невеликий обсяг інформації, зосередженість на одній події, відсутність суб'єктивізму при подачі інформації – впливатимуть на зустрічність ВН у цьому жанрі. Розглянемо розподіл ВН у замітках детальніше (див. табл.1).

Таблиця 1

Розподіл ВН за рубриками в жанрі „Замітка“

Власні назви		політика	економіка	суспільство	культура	наука і техніка	спорт	Разом
Живі істоти	людина	1135	437	117	765	47	381	2882
	<i>колективні</i>	5		1	8		3	17
	<i>фіктивні</i>	3			21	2		26
	<i>тварина</i>							0
	<i>рослина</i>			6				6
Речі і події	<i>події</i>	6	3	6	18	8	70	111
	<i>природні явища</i>					1		1
	<i>ідеоніми</i>	32	30	8	174	5	1	250
	<i>хремотоніми</i>	45	79	11	8	111	6	260
Установи і організації	<i>державні</i>	113	70	31	15	32	17	278
	<i>комерційні</i>	272	621	32	157	46	20	1148
	<i>партійні</i>	365	22	15	4	1	5	412
	<i>музичні</i>	2		3				5
	<i>спортивні</i>						161	161
	<i>суспільні/ гуманітарні/ релігійні</i>	27	2	3	10	3	5	50
Географічні назви	<i>країни</i>	454	282	29	85	37	81	968
	<i>федеральні землі, провінції, кантони</i>	55	14	4	15		1	89
	<i>міські райони</i>			1	2			3
	<i>міста</i>	440	240	44	163	61	125	1073
	<i>вулиці, дороги</i>	6	1	4	4	1	5	21
	<i>будівлі</i>	44	8	21	40	6	4	123
	<i>географічні регіони</i>	50	70	16		15		151
	<i>гори</i>	11		1		8		20
	<i>гідроніми</i>	2	7	2	3	2		16
	<i>об'єкти космосу</i>					14		14
Разом	3067	1886	355	1492	400	885	8085	

Загалом у 861 замітці зафіксовано 8085 ВН. Середня наповнюваність онімами однієї замітки складає, відповідно, 9,39 ВН. Найбільша кількість ВН стосується істот – 2931 оніми, з них найчастіше трапляються антропоніми – 2882 ВН, як-от: *Nach seiner Niederlage bei der Parlamentswahl hat der polnische Oppositionsführer Jaroslaw Kaczynski seine Wahlkampf-Außerungen über Kanzlerin Angela Merkel in der Zeitung Rzeczpospolita als einen Fehler bezeichnet* (Berliner Zeitung 20.10.2011, с. 6); *Der Ex-Vorsitzende der Linken, Oskar Lafontaine, hat parteiintern Bedingungen für einen möglichen neuen Vorsitzenden Dietmar Bartsch formuliert* (Der Spiegel 2.01.2012,

с. 12). Далі слідує за спадом топоніми (2478 ВН), серед яких домінують назви міст (1073 ВН) і країн (968 ВН), як-от: *Das kündigte Bundesinnenminister Hans-Peter Friedrich (CSU) bei einem Treffen der Innenminister aus Deutschland, Liechtenstein, Österreich und der Schweiz am Mittwoch in Nürnberg an* (Süddeutsche Zeitung 11.07.2013, с. 6). Дещо менше представлені назви установ і організацій (2054 ВН), серед яких переважають назви комерційних організацій (1148 ВН), наприклад: *Internet-Handelsplattformen wie Amazon oder E-Bay müssen die daten ihrer Nutzer an die Steuerfahndung herausgeben – auch wenn sie sich vertraglich zur Geheimhaltung verpflichtet haben* (FAZ 11.07.2013, с. 15); *Die vom Kartell betroffenen Kfz-Teile wurden an Toyota, Honda, Nissan und Renault verkauft, sagte EU-Wettbewerbskommissar Joaquín Almunia* (Berliner Zeitung 11.07.2013, с. 10). Найменше представлені у замітках позначення речей і подій (622 ВН), провідними серед яких хремотоніми (260 ВН) та ідеоніми (250 ВН), як-от: *So kann politisches Musiktheater aussehen: Ausgehend von Richard Wagners „Rheingold“ setzt sich das Solistenensemble Kaleidoskop in „Jaffa-Orangen des Richard W.“ mit der Situation Israels auseinander* (Berliner Zeitung 11.07.2013, с. 1).

Статистичний аналіз отриманих даних за допомогою критерію подібності χ^2 та коефіцієнта спряженості К показав перевищення емпіричних величин над теоретично очікуваними у 27-ти випадках із 104-х, тобто у 26 % спостережень (див. табл. 2).

Таблиця 2

Критерій хі-квадрат та коефіцієнт К у жанрі „Замітка“

Власні назви		політика	економіка	суспільство	культура	наука і техніка	спорт
Живі істоти	людина	3,99 0,02			194,78 0,16		23,75 0,05
	<i>колективні</i>				9,26 0,03		
	<i>фіктивні</i>				67,31 0,09		
	<i>тварина</i>						
	<i>рослина</i>			130,74 0,13			
Речі і події	<i>події</i>						313,59 0,2
	<i>природні явища</i>						
	<i>ідеоніми</i>				448,45 0,24		
	<i>хремотоніми</i>		7,48 0,03			813,84 0,32	
Установи і організації	<i>державні</i>			31,34 0,06		26,37 0,06	
	<i>комерційні</i>		708,13 0,3				
	<i>партійні</i>	473,17 0,24					
	<i>музичні</i>						
	<i>спортивні</i>						967,78 0,41
	<i>суспільні/ гуманітарні/ релігійні</i>	5,52 0,03					
Географічні назви	<i>країни</i>	37,55 0,07	20,72 0,05				
	<i>федеральні землі, провінції, кантони</i>	21,77 0,05					
	<i>міські райони</i>						
	<i>міста</i>	4,96 0,02					
	<i>вулиці, дороги</i>						

	<i>будівлі</i>			47,85 0,08	16,42 0,05		
	<i>географічні регіони</i>		45,63 0,08	14,11 0,04		8,14 0,03	
	<i>гори</i>					52,38 0,08	
	<i>гідроніми</i>						
	<i>об'єкти космосу</i>					269,44 0,18	

Оскільки величина статистично значущих параметрів досить відчутно відрізняється для різних типів ВН (від $\chi^2 = 3,99$ при $K = 0,02$ для зустріваності одиничних антропонімів у політичній рубриці до $\chi^2 = 967,78$ при $K = 0,41$ для вживання позначень спортивних організацій і установ у публікаціях на спортивну тематику), розділимо умовно отримані величини на три зони: низької, середньої і високої спряженості ознак. Для цього порівняємо величини коефіцієнта взаємної спряженості Чупрова K , який вказує на міру зв'язку певних величин (див. детальніше [8, с. 160 – 161]). Щоб уможливити порівняння отриманих нами статистичних параметрів для розподілу ВН у замітках з розподілами ВН в інших жанрах (статтях, репортажах, коментарях, критиках, глосах, інтерв'ю), знайдемо найвищі і найнижчі показники коефіцієнта взаємної спряженості в усіх жанрах. Найнижчий показник коефіцієнта взаємної спряженості зафіксовано для колективних антропонімів у статтях з науково-технічної тематики ($K = 0,01$ при $\chi^2 = 4,7$), а найвищий – для позначень спортивних організацій і установ у репортажах на спортивну тематику ($K = 0,54$ при $\chi^2 = 171,5$). Тому вважатимемо отримані нами перевищення емпіричних величин над теоретично очікуваними з величинами коефіцієнта взаємної спряженості K від 0,01 до 0,18 зонами низької спряженості ознак, від 0,19 до 0,36 – зонами середньої спряженості ознак і від 0,37 до 0,54 – зонами високої спряженості ознак.

Найвищі показники критерію подібності χ^2 та коефіцієнта взаємної спряженості K для розподілу ВН у замітках встановлено для позначень спортивних організацій і установ у публікаціях на спортивну тематику ($\chi^2 = 967,78$; $K = 0,41$). Це означає, що назви спортивних установ, організацій, клубів, осередків тощо вживаються у нашій вибірці виключно в замітках про спортивні події, як-от: *Schalke 04 bemüht sich um eine Verpflichtung von Torwart Timo Hildebrand, doch selbst der ehemalige Nationaltorwart soll nur eine Übergangslösung für den verletzten Stammtorwart Ralf Fährmann sein* (BZ 20.10.2011, с. 13); *Der Trainer des 1. FC Nürnberg, Dieter Hecking, hat angeboten, Breno könne beim Club jederzeit ins Training einsteigen* (Der Spiegel 26.11.2012, с. 123).

Середні показники критерію χ^2 та коефіцієнта взаємної спряженості K встановлено для хремотонімів у науково-технічних замітках ($\chi^2 = 813,84$; $K = 0,32$), зокрема: *Die US-Raumfahrtbehörde NASA plant einen neuen Mars-Rover „Curiosity 2.0“* (BZ 11.07.2013, с. 12). Далі йдуть за спадом величини статистично значущих параметрів для:

- ВН комерційних установ, фірм, банків у замітках на економічну тематику ($\chi^2 = 708,13$; $K = 0,3$), як-от: *Die fast 17 000 Beschäftigten von Airbus in Deutschland müssen sich keine Sorgen um ihren Arbeitsplatz machen* (BZ 11.07.2013, S. 10);
- ВН партійних організацій у замітках на політичні теми ($\chi^2 = 473,17$; $K = 0,24$), наприклад: *Auch Bundeskanzlerin Angela Merkel (CDU) lehnt die Maut-Pläne der CSU ab* (FAZ, 11.07.2013, с. 4);
- ідеоніми в замітках у рубриці „Культура“ ($\chi^2 = 448,45$; $K = 0,24$), як-от: *Der Schauspieler erzählt gerade über den Film „Tootsie“, in dem er 1982 in die Rolle einer Frau schlüpfte* (Süddeutsche Zeitung 11.07.2013, с. 10);
- ВН подій у спортивних замітках ($\chi^2 = 313,59$; $K = 0,2$), як-от: *Nach dem Unfall eines Kameramanns auf dem Nürburgring sind in der Formel 1 nur noch Teammitglieder und Streckenposten in der Boxengasse erlaubt* (Der Tagesspiegel 11.07.2013, с. 22).

Низькі статистично значущі показники зафіксовано для ВН об'єктів космосу в науково-технічних замітках ($\chi^2 = 269,44$; $K = 0,18$), наприклад: *In der Milchstraße wächst ein neuer Sternengigant* (Der Tagesspiegel 11.07.2013, с. 20). Варто зазначити, що ВН об'єктів космосу трапилися у нашій вибірці лише в рубриці „Наука і техніка“, проте їх кількість надто мала – усього 14 одиниць, щоб отримати більш значущі статистичні результати. Дещо нелогічним видається також статистично значуща залежність вживання ВН рослин у суспільних замітках ($\chi^2 = 130,74$; $K = 0,13$). Це зумовлено низкою публікацій про королеву Єлизавету II, яка святкувала свій 87-й День народження. Оскільки королева полюбляє жовті троянди певних сортів, то в замітках наводилися їх назви, як-от: *Man liegt mit gelben Rosen von „Amber Queen“ oder „Allgold“ genau richtig, denn das sind die Lieblingsblumen von Elisabeth Windsor* (Stern 04.04.2013, с. 128). Далі розташовано за спадом величини низьких статистично значущих параметрів для:

- фіктивних ВН у замітках на культурну тематику ($\chi^2 = 67,31$; $K = 0,09$), як-от: *In „Die Weissagung des Propheten Jesaias“ (eine Koproduktion mit seinem Freund Hendrik van Balen) malte Brueghel ursprünglich die nackte Venus in der Schmiede Vulkans* (Stern 04.04.2013, с. 131);
- ВН гір та гірських масивів у науково-технічних замітках ($\chi^2 = 52,38$; $K = 0,08$), як-от: *Vom längsten und am schnellsten fließenden Gletscher der Antarktis, dem Pine-Island-Gletscher, hat sich eine riesige Fläche Schelfeis abgelöst* (Berliner Zeitung 11.07.2013, с. 12);
- ВН будівель у замітках на суспільні ($\chi^2 = 47,85$; $K = 0,08$) та культурні ($\chi^2 = 16,42$; $K = 0,05$) теми, як-от: *Das für seine Kirchenschätze berühmte Diözesanmuseum Freising ist bis auf Weiteres geschlossen worden* (Süddeutsche Zeitung, 11.07.2013, с. 13);

– ВН географічних регіонів у замітках рубрики „Економіка“ ($\chi^2 = 45,63$; $K = 0,08$), „Суспільство“ ($\chi^2 = 14,11$; $K = 0,03$) і „Наука і техніка“ ($\chi^2 = 8,14$; $K = 0,03$), як-от: *Nicht einmal ein Drittel der afrikanischen Bevölkerung südlich der Sahara verfügt über richtige sanitäre Anlagen, daher sind viele Gewässer voller Krankheitserreger* (Der Spiegel 25.02.2013, с. 83);

– ВН країн у замітках на політичну ($\chi^2 = 37,55$; $K = 0,07$) та економічну ($\chi^2 = 20,72$; $K = 0,05$) тематику, як-от: *Die Gegner der Homosexuellen-Ehe in Frankreich haben am Mittwoch die Freilassung des 23 Jahre alten Nicolas Bernard Busse begrüßt* (FAZ, 11.07.2013, с. 8);

– ВН державних установ і організацій у замітках на суспільну тематику ($\chi^2 = 31,34$; $K = 0,06$) та в науково-технічних замітках ($\chi^2 = 26,37$; $K = 0,06$), як-от: *Denn wer mit den Hühnern aufsteht, ist laut einer aktuellen Studie der Universität Madrid weniger intelligent als Langschläfer, die sich zu so früher Stunde lieber noch einmal die Decke über den Kopf ziehen* (FOCUS 30.03.2013, с. 103);

– одиничні антропоніми у спортивних ($\chi^2 = 23,75$; $K = 0,05$) та політичних ($\chi^2 = 3,99$; $K = 0,02$) замітках, як-от: *„Wir werden wohl die Marke von 4500 Zuschauern im Schnitt übertreffen oder nah heranreichen“, sagt Liga-Boss Jan Pommer* (FOCUS 30.03.2013, с. 131)

– ВН федеральних земель, провінцій, кантонів у замітках на політичну тематику ($\chi^2 = 21,77$; $K = 0,05$), як-от: *In Sachsen-Anhalt sind im vergangenen Jahr die Gesamtzahlen der rechtsextremen gestiegen* (FAZ 11.07.2013, с. 4);

– хрематоніми у замітках на економічну тематику ($\chi^2 = 7,48$; $K = 0,03$), як-от: *Das Motto stammt aus einer Kampagne für Whisky der Marke Johnnie Walker* (Der Spiegel 01.07. 2013, с. 70);

– ВН суспільних, гуманітарних або релігійних організацій у замітках на політичну тематику ($\chi^2 = 7,48$; $K = 0,03$), як-от: *40 Prozent der Teilnehmer am Bundesfreiwilligendienst sind einer Studie zufolge über 27 Jahre alt* (Berliner Zeitung, 11.07.2013, с. 6);

– ВН міст у замітках на політичну тематику ($\chi^2 = 7,48$; $K = 0,03$), як-от: *Insbesondere im Ruhrgebiet werde es zu „ganz anderen territorialen Strukturen kommen, die noch viel größer sind als heute“, sagte er am Montagabend in Mülheim* (FAZ 11.07.2013, с. 4).

Коефіцієнти кореляції між різними тематичними рубриками на основі розподілу ВН у жанрі „Замітка“ наведені в таблиці 3 (див. табл. 3).

Таблиця 3

Коефіцієнти кореляції вживання ВН у жанрі „Замітка“

Тематичні рубрики	політика	економіка	суспільство	культура	наука і техніка	спорт
Політика	—					
Економіка	0,723	—				
Суспільство	0,946	0,558	—			
Культура	0,892	0,659	0,927	—		
Наука і техніка	0,43	0,558	0,484	0,354	—	
Спорт	0,836	0,527	0,841	0,862	0,313	—

Критичне значення коефіцієнта кореляції при кількості степенів вільності $df = 4$ і рівні значущості $p = 0,05$ становить $r = 0,79$. Це означає, що показники коефіцієнта кореляції, вищі за 0,79, свідчать про істотну подібність розподілу ВН у певних тематичних рубриках жанру „Замітка“. Найбільша схожість зафіксована між розподілом ВН у замітках на політичні і суспільні теми (0,946) та замітках на суспільні й культурні теми (0,927). Істотна подібність спостерігається також між розподілами ВН у політичних і культурних (0,892), суспільних і спортивних (0,841), а також політичних і спортивних (0,836) замітках. Не виявлено статистично значущої залежності між замітками на економічні та науково-технічні теми. Загалом розподіл ВН в економічних замітках досить специфічний за рахунок відсутнього переважання ВН комерційних установ і організацій, географічних регіонів, як-от: *Dazu zählen Fonds der Marken Allianz Global Investors (AGI) und Pimco. Die Fonds-Töchter der Sparkassen und der deutschen Bank erlitten in der gleichen Zeit hohe Mittelabflüsse* (FOCUS 30.03.2013, с. 70); *Um die Wasserversorgung in Afrika zu verbessern, wären laut Schätzungen jährlich rund 17 Milliarden Euro nötig* (Der Spiegel 25.2.13, с. 83). У науково-технічних замітках посилено вживаються ВН хрематонімів та об'єктів космосу, як-от: *Glanzstück ist das 36 Meter lange Kriegsschiff „Roskilde“, das zum ersten Mal in einer Ausstellung präsentiert wird* (Der Spiegel 01.07.2013, с. 99).

Отримані статистично значущі результати свідчать загалом про відповідність розподілу ВН тематичній рубриці, оскільки цей розподіл досить логічний і закономірний. Так, назви спортивних установ, організацій, клубів, осередків тощо зустрічалися виключно в замітках про спортивні події, ВН комерційних установ, фірм, банків – у замітках на економічну тематику, ВН партійних організацій у замітках на політичні теми, ідеоніми – у замітках в рубриці „Культура“ тощо. Високі і середні статистично значущі параметри відображають розподіл ВН за тематичними рубриками достовірніше, ніж низькі, оскільки в останньому випадку на розподіл ВН впливають екстралінгвістичні фактори.

Перспективним вважаємо дослідження залежності вживання певних ВН від жанру публікації, а саме стаття, репортаж, коментар, глоса, рецензія та інтерв'ю.

Список літератури

1. Батурина Е.С. Лингвотекстовые особенности речевого жанра „газетная информационная заметка“ (на материале газетной прессы ФРГ) : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Батурина Елена Станиславовна. – М., 1994. – 168 с.

2. Вайшенберг З. Новинна журналістика: навчальний посібник / Ф. Іванова. – К. : Академія Української преси, 2011. – 262 с.
3. Василенко М.К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі / М.К. Василенко. – К. : Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, 2006. – 238 с.
4. Гід журналіста : збірка навчальних матеріалів, складена за французькою методикою вдосконалення працівників ЗМІ / за ред. А. Лазаревої. – К., 1999. – 96 с.
5. Гол Дж. Онлайн журналістика / Дж. Гол. – К. : К.І.С., 2005. – 344 с.
6. Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2008. – 276 с.
7. Ким М. Н. Жанры современной журналистики. – СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2004. – 336 с.
8. Левицкий В.В. Семасиология / В.В. Левицкий. 2-е изд. – Винница : НОВА КНИГА, 2012. – 675 с.
9. Тертычный А.А. Жанры периодической печати / А.А. Тертычный. – М. : Аспект-пресс, 2000. – 312 с.
10. Техніка репортажу : збірник навчальних матеріалів. – 2-ге вид. – К. : Інститут масової інформації, 2003. – 64 с.
11. Ученова В.В. Метод и жанр: Диалектика взаимодействия / В.В. Ученова // Методы журналистского творчества. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С. 75–89.
12. Burger H. Mediensprache. Eine Einführung in Sprache in Kommunikationsformen der Massenmedien / H. Burger. – 3. Aufl. – Berlin; New York : de Gruyter, 2005. – 485 S.
13. Lüger H.-H. Pressesprache / H.-H. Lüger. – Tübingen : Niemeyer, 1995. – 169 S.
14. Schröder T. Die Handlungsstruktur von Texten / Thomas Schröder. – Tübingen : Narr, 2003. – 276 S.
15. Simmler F. Die informationsorientierten Textsorten und ihre Varianten in der Fußballberichterstattung des „kicker sportmagazin“ / Franz Simmler // Probleme der funktionellen Grammatik / Franz Simmler (Hrsg.). – Bern; Berlin; F.a.M.; New York; Paris; Wien : Lang, 1993. – S. 63–144.
16. Straßner E. Journalistische Texte / Erich Straßner. – Tübingen : Niemeyer, 2000. – 105 S.

УДК 81'67

Білоус О.М. (Кіровоград)

ZUR UKRAINISCHEN SPRACHPOLITIK: HISTORISCHER ÜBERBLICK WESTLICHER ANSICHTEN

Мовна ситуація в Україні багато в чому є віддзеркаленням мовної політики колишнього Радянського Союзу. Дослідження мовної ситуації в Україні дають важливу інформацію для соціолінгвістичних студій щодо питань двомовності та прогнозів майбутньої мовної політики в Східній Європі в цілому.

Ключові слова: мовна ситуація, мовна політика, соціолінгвістика, історична ретроспектива.

Языковая ситуация в Украине во многом являет собой отображение языковой политики на бывшего Советского Союза. Исследования языковой ситуации в Украине представляют важную информацию для социолингвистических студий касательно вопросов двуязычия и прогнозов будущей языковой политики в Восточной Европе в целом.

Ключевые слова: языковая ситуация, языковая политика, социолингвистика, историческая ретроспектива.

The language situation in Ukraine has been the reflection of the language policies in a big number of post-Soviet countries. The survey of the language situation in Ukraine gives us important information for sociolinguistic studies concerning issues of bilingualism and forecast of the future language policies in Eastern European countries in general.

Key words: language situation, language policies, sociolinguistics, historic retrospective.

Die Sprachsituation in der Ukraine /*Gegenstand*/ ist in vielem ein Spiegel der Sprachpolitik /*Objekt*/ auch anderer Länder der ehemaligen Sowjetunion und wird als widersprüchlich charakterisiert. Die Untersuchungen dieser Situation können wichtige Informationen für soziolinguistische Studien, die Erforschung der Zweisprachigkeit als auch die Prognose der zukünftigen Sprachsituation im gesamten Osteuropa liefern. Zu diesen Aussagen kommt man, nach der Meinung von *Mokienko*, wenn man berücksichtigt, dass mit der Unabhängigkeit der Ukraine am 24. August 1991 Europas zweitgrößter Staat (hinter Russland) mit 52 Millionen Einwohnern entstand [vgl. 9: 85].

Die Unabhängigkeitserklärung der Ukraine, die hinter der Russischen Föderation nach ihrer Einwohnerzahl und Wirtschaftskraft wichtigste Republik war, versetzte der Sowjetunion den Todesstoß. Noch im Jahr 1991 kam es zur Auflösung der UdSSR, die durch die Gemeinschaft unabhängiger Staaten (GUS) ersetzt wurde. Die Ukraine wurde mit ihrem Eintritt in die europäische Welt zu einem wichtigen politischen Akteur. Das wird daran gemessen, dass der Untergang der Sowjetunion zu einem enormen Teil auf ihr Konto geht. Zwar vollzieht sich die Staatsbildung unter großen Schwierigkeiten, doch man muss mit der Ukraine, die fast so viele Einwohner hat wie Frankreich oder Großbritannien, als einem unabhängigen Staat heute und künftig rechnen. Das plötzliche Auftreten der Ukraine in der europäischen Politik kam ziemlich überraschend für den Westen. Jahrzehntlang hatte man dieses Land kaum wahrgenommen und seine Bevölkerung wurde als regionale Sondergruppe der Russen betrachtet. Im öffentlichen Bewusstsein, in der Politik, Wissenschaft und Wirtschaft war die Ukraine kaum präsent und die ukrainische Geschichte als Gegenstand von Forschung und Lehre in Mittel- und Westeuropa stand im Schatten „des älteren Bruders“ Russland